

Ekim 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Nefret söylemi

"...hoşgörü ve tüm insanların eşit haysiyetine saygı; demokratik, çoğulcu bir toplumun temellerini oluşturur. Dolayısıyla, ilkesel olarak bazı demokratik toplumlarda **hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, teşvik eden, yücelten ya da gerekçelendiren tüm ifade türlerine karşı yaptırımlar getirmek ve hatta bu ifade türlerin engellemek zorunlu görülebilir...**"

(Daire kararı, [Erbakan – Türkiye davası, no. 59405/00](#), par. 56, 6.07.2006)

Genel ilkeler

[Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin](#) yazarları, **aşırılıkları önlemek** amacıyla demokratik değerler üzerine kurulu bir kurumsal çerçeveye oluşturmayı hedeflemişlerdir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), saldırgan ve **Sözleşmeye aykırı olduğu düşünülen çeşitli ifade biçimleri** (ırkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm, saldırgan milliyetçilik ve azınlık ve göçmenlere uygulanan ayrımcılık gibi) tespit etmiştir.¹

AİHM bununla birlikte bu tespitlerinde bir yanda **aşırılığa yönelik ciddi ve gerçek bir kışkırtma** ile öte yanda **bireylerin** (gazeteciler ve siyasetçiler dahil) **görüşlerini özgürce ifade etme** ve başkalarını "kızdırma, şok etme ya da rahatsız etme"² **hakları** arasında bir ayırım yapma konusunda daha dikkatli olmuştur.

"Nefret söylemi (hate speech)" ifadesinin **genel kabul görmüş, evrensel bir tanımı bulunmamaktadır**. AİHM içtihatları, ifade özgürlüğü (10. Madde) ya da toplantı ve dernek kurma özgürlüğüne (11. Madde) sağlanan korumadan ayırt edilmesine imkan verecek şekilde "nefret söyleminin" karakterize edilmesini mümkün kılan belirli **parametreler** ortaya koymuştur.

AİHM, aşağıda belirtildiği üzere Sözleşmede öngörülen iki yaklaşım sayesinde nefret söylemini koruma dışında tutmaktadır:

¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin "nefret söylemi" hakkındaki R 97 (20) numaralı [tavsiye kararı](#)

² [Handyside – Birleşik Krallık davası \(no. 5493/72\)](#), par. 49, 7.12.1976

(a) söz konusu ifadelerin nefret söylemine varması ve Sözleşmenin temel değerlerini inkar etmesi durumunda 17. Maddeyi (*Hakları kötüye kullanma yasağı*³) uygulamak suretiyle ya da
(b) 10. Maddenin ikinci fıkrası ve 11. Maddede⁴ öngörülen kısıtlamaları uygulamak suretiyle (söz konusu ifadelerin nefret söylemi olduğu halde Sözleşmenin temel değerlerini yok etme kapasitesine sahip olmadığı durumlarda bu yaklaşım benimsenmiştir).

Haklarında basın duyurusu yapılmamış kararlar yıldız işareti (*) ile gösterilmiştir.

Irksal nefret söylemi

Aksu - Türkiye davası (no. 4149/04 ve 41029/04)

15.03.2012

Roman kökenli olan Bay Aksu, devlet destekli üç yayının (Romanlar hakkındaki bir kitap ve iki sözlük), Roman karşıtı duyguları yansıtan yorum ve ifadeleri içerdiğini iddia etmiştir.

14. Madde (ayrımcılığın yasaklanması)

AİHM, 14. Madde kapsamındaki ayrımcılığın, herhangi bir nesnel ya da makul dayanak olmaksızın birbirleriyle alakalı olarak benzer durumlarda bulunan insanların farklı muamelelere tabi tutulması olarak anlaşılması gerektiğini yinelemiştir. Bununla birlikte, Bay Aksu söz konusu yayınların ayrımcı bir niyet ya da etkisi olduğunu kanıtlayan bir dava oluşturamamıştır. Dolayısıyla Bay Aksu'nun davası, farklı muameleyle ilgili olmadığı için AİHM, davayı sadece 8. Madde bağlamında incelemeye karar vermiştir.

8. Maddenin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlali söz konusu değildir

AİHM, söz konusu kitap ve sözlüklerde Romanlara hakaret edilmediğine karar vermiştir. Özellikle Türk yetkililerin Bay Aksu'nun Roman topluluğunun bir üyesi olarak özel hayatına saygı hakkını korumak amacıyla 8. Maddeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli her türlü önlemi aldığını tespit etmiştir. Bununla birlikte AİHM, sözlüklerde "Çingene" sözcüğünün ikinci anlamını ifade etmek üzere seçilen "tamahkar" ifadesinin mecazi olmaktan çok "küçümseyici" ve "aşağılayıcı" olduğundan da bahsetmiştir.

Féret - Belçika davası (no. 15615/07)

16.07.2009

Daniel Féret Belçika'da kurulmuş bir parti olan Ulusal Cephe (National Front) adlı siyasi partinin başkanı ve Parlamento'da milletvekilidir. Başvurucu tarafından

³ Bu hüküm, kişilerin Sözleşmeyi Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesini amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verecek şekilde yorumlamasını engellemeyi amaçlamaktadır.

⁴ Ulusal güvenliğin ve kamu güvenliğinin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olan sınırlamalar.

seçim kampanyası sırasında, "Belçika'nın İslamlaştırılmasına karşı çıkın," "Düzmece entegrasyon politikasına son verin" ve "Avrupalı olmayan iş arayanları evlerine gönderin" gibi sloganlar içeren çeşitli broşürler dağıtılmıştır. Bay Féret ırk ayrımcılığına kışkırtmadan dolayı mahkum olmuştur. Kendisi topluluk hizmetiyle cezalandırılmış ve 10 yıllığına milletvekilliğinden mahrum bırakılmıştır. Başvurucu ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

AİHM, Bay Féret'in ifadelerinin açık bir şekilde özellikle toplumun daha az bilgili üyeleri arasında yabancılara karşı güvensizlik, reddetme ve hatta nefret uyandırma potansiyeline sahip olduğuna karar vermiştir. Özellikle seçim ortamında dile getirilmiş olması hasebiyle Bay Féret'in mesajı daha fazla bir etkiye sahip olmuş ve açık bir şekilde ırksal nefrete tahrike kadar varmıştır. Başvururucunun mahkumiyeti, düzenin sağlanması ve söz gelimi göçmen topluluğun üyelerinin haklarının korunması amacıyla gerekçelendirilmiştir. Sonuç olarak AİHM **10. Maddenin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Leroy - Fransa davası (no. 36109/03)

2.10.2008

Denis Leroy karikatüristtir. 13 Eylül 2011 tarihinde haftalık bir Bask gazetesinde yayınlanan çizimlerinden birinde Dünya Ticaret Merkezine yapılan saldırıyı ele almış ve çizimin altına şu yazıyı yazmıştır: "Hepimiz bunun hayalini kurduk... Ama Hamas gerçekleştirdi." Başvurucu, "terörü mazur göstermek" suçundan para cezasına çarptırılır. Bay Leroy, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini öne sürmüştür.

AİHM, başvuranın söz konusu eseriyle Amerikan emperyalizminin şiddete dayalı şekilde yıkılmasını yücelttiğini, 11 Eylül saldırılarının faillerine manevi desteğini ifade ettiğini, binlerce sivile karşı işlenen şiddet konusunda onaylayıcı ifadelerde bulunduğunu ve kurbanların haysiyetini azalttığını tespit etmiştir. Her ne kadar söz konusu gazetenin tirajı düşük olsa da AİHM, çizimin yayınlanmasının insanlarda belli bir düzeyde tepkiye yol açtığını ve bunun Bask ülkesinde şiddeti tahrik etme ve kamu düzeni üzerinde açık bir etkiye yol açma kapasitesinin olduğunu gözlemlemiştir. AİHM **10. Maddenin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Jersild - Danimarka davası (no. 15890/89)(*)

23.09.1994

Gazeteci Jens Olaf Jersild, kendilerine "Greenjackets" (Yeşil Ceketliler) adını veren ve Danimarka'daki göçmenler ve etnik gruplar hakkında aşağılayıcı ifadelerde bulunan gençlerin oluşturduğu bir grubun üç üyesiyle yapmış olduğu bir televizyon röportajından alıntılar içeren bir belgesel yapmıştır. Bay Jersild, ırkçı yorumlara yardım ve yataklık etmekten mahkum olmuştur. Başvurucu ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

AİHM, açık bir şekilde ırkçı yorumlarda bulunan "Greenjackets" grubunun üyeleri ile gençlerden oluşan bu grubu ortaya çıkarmak, analiz etmek ve açıklamak ve "toplumda halihazırda büyük kaygılar uyandırmış bir konunun spesifik boyutlarına" değinmek amacıyla olan Bay Jersild arasında bir ayırım yapmıştır. Başvurucu, bütün olarak belgesel, ırkçı görüş ve fikirleri yaymayı değil, bir

toplumsal sorun hakkında kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlamıştır. Dolayısıyla AİHM, **10. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Karar sonrasında alınan önlemler⁵: Bay Jersild'e karşı yürütülen davanın yeniden açılmasına izin verilmiştir. Ayrıca, başka bir davada kamuya açık olmayan bir alana izin bulunmaksızın girerek gizliliği ihlalle suçlanan bir gazeteci hakkında, Danimarka Yüksek Mahkemesi, AİHM'in Jersild hakkındaki bulgularına referansla sanığın beraatine karar vermiştir.

Ayrıca bkz:

[Glimmerveen ve Haagenbeek - Hollanda](#), no. 8348/78 ve 8406/78, 11.10.1979 – bir devletin çıkarlarına en uygun durumun etnik açıdan homojen bir nüfus olduğu inancı üzerine kurulu bir siyasal parti.

Cinsel yönelim nefret söylemi

[Vejdeland ve Diğerleri - İsveç davası \(no. 1813/07\)](#)

09.02.2012

Dava, başvuruların lisede dağıttıkları 100 adet el ilanı nedeniyle mahkemeler tarafından homoseksüellere ilişkin saldırgan ifadeler içermesi nedeniyle mahkum olmaları ile ilgilidir. Başvuranlar Ulusal Gençlik adında bir örgütün hazırladığı ilanları öğrencilerin dolaplarının içine ve üzerine koymak suretiyle dağıtmışlardı. El ilanındaki ifadeler özellikle homoseksüelliğin "sapkın bir cinsel eğilim" olduğu ve "toplumun özü üzerinde ahlaken yıkıcı bir etkiye sahip olduğu" ve HIV ve AIDS'in yayılmasından sorumlu olduğu şeklinde suçlamalar içermekteydi. Başvuranlar, bir grup olarak homoseksüellere hakaret amacıyla olmadıklarını savunmuş ve eylemlerinin amacının, İsveç okullarındaki eğitimin nesnellikten uzak olduğu konusunda bir tartışma başlatmak olduğunu ifade etmişlerdir.

AİHM, başvuruların ifadelerinin, nefret dolu eylemlere doğrudan bir çağrı olmasa dahi ciddi ve önyargılı suçlamalar içerdiğini tespit etmiştir. AİHM, cinsel yönelim temelinde yapılan ayrımcılığın, "ırk, köken ya da renk" temelinde yapılan ayrımcılık kadar ciddi olduğunu vurgulamıştır.

AİHM, İsveç makamlarının makul bir şekilde başkalarının itibar ve haklarını koruma amacıyla demokratik bir toplumda gerekli şekilde başvuruların ifade özgürlüğü hakkını kullanmalarına müdahalesini dikkate alarak Sözleşme'nin 10. Maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

⁵ Bir karar nihai hale gelince Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine iletilmektedir ve söz konusu komite kararın uygulanmasını izlemektedir. Bu süreç hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution>.

Dini nefret söylemi

[Pavel Ivanov - Rusya davası \(no. 35222/04\)\(*\)](#)

20.02.2007 Kabul edilebilirlik kararı

Pavel Ivanov, bir dizi makale yazıp yayınlamak Yahudileri Rusya'da kötülüğün kaynağı olarak göstermiştir. Ivanov, Yahudileri Ruslara karşı entrikalar kurmakla suçlamıştır; ifadelerinin tonu belirgin bir şekilde antisemitiktir. Kendisi etnik, ırksal ve dinsel nefrete teşvikten mahkum olmuştur. Bay Ivanov özellikle mahkumiyetinin birbiriyle çelişen kanıtlara dayandığını ileri sürerek etkili başvuru hakkının (13. Madde) ihlal edildiğinden şikayet etmiştir. Rus mahkemelerini, Yahudilerin bir millet olmadığı şeklindeki iddiasını kanıtlayacağını düşündüğü uzman raporu talep etmemekle eleştirmiştir. Ayrıca dini inançları dolayısıyla kendisinin ayrımcılığa uğradığını da iddia etmiştir (14. Madde).

AİHM, Bay Ivanov'un özünde 10 Madde uyarınca sahip olduğu ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğinden şikayet ettiğini tespit etmiştir. Mahkeme yayınlarında "Yahudilere karşı nefreti teşvik etmeyi" amaçlayan ve belirli bir etnik gruba karşı şiddeti savunan başvuranın 10. Madde kapsamında koruma talep edemeyeceği görüşünü benimsemiştir. AİHM, başvurunun **kabul edilemez** olduğunu ilan etmiştir.

[Norwood – Birleşik Krallık davası \(no. 23131/03\) \(*\)](#)

16.11.2004 Kabul edilebilirlik kararı

Mark Anthony Norwood, kendisinin üye olduğu İngiliz Ulusal Partisi tarafından kendisine verilen ve İkiz Kuleleri alevler içinde gösteren bir posteri penceresine asmıştır. Resmin altında "İslam, Britanya'dan dışarı - Britanya Halkını koruyun" yazısı yer almaktaydı. Sonuç olarak bir dini gruba karşı ağır düşmanlıktan dolayı mahkum olmuştur. Bay Norwood'un iddiaları arasında ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği vardı.

AİHM, söz konusu şekilde bir dini gruba karşı genel ve öfkeli bir saldırının ve söz konusu grubun bir bütün olarak son derece ağır bir terörizm eylemiyle ilişkilendirilmesinin başta hoşgörü, toplumsal barış ve ayrımcılıktan kaçınma gibi Sözleşmenin ilan edip güvence altına aldığı değerlerle bağdaşamaz olduğunu tespitle Bay Norwood'un 10. Madde uyarınca koruma talep edemeyeceğini tespit etmiştir. AİHM, başvurunun **kabul edilemez** olduğunu ilan etmiştir.

[Gündüz - Türkiye davası \(no. 35071/97\)](#)

4.12.2003

Müslüm Gündüz kendi iddiasına göre bir İslami tarikatın üyesidir. Gece televizyonda yayınlanan bir tartışma programında demokrasi hakkında son derece eleştirel konuşmuş, çağdaş laik kurumları "dinsiz" olarak nitelmiş ve laik ve demokratik ilkeleri yoğun şekilde tenkit etmiş ve açık bir şekilde Şeriat kanunların uygulanması çağrısında bulunmuştur. Bir dine ya da mezhebe mensubiyet temelinde haklı alenen nefret ve düşmanlığa kışkırtmaktan mahkum olmuştur. Bay Gündüz ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

AİHM, Bay Gündüz'ün kamuoyunun halihazırda aşına olduğu tarikatının aşırıya giden görüşlerini temsil ettiğini ve halkın önünde canlı bir tartışmaya aktif bir şekilde katıldığını kaydetmiştir. Bu çoğulcu tartışma, tarikatının ve demokratik değerlerin İslam'ın anlayışıyla bağdaşmaz olduğu düşüncesi de dahil olmak bu tarikatın alışılmışın dışındaki görüşlerini kamuoyuna sunma amacı gütmekteydi. Bu konu, Türk medyasında kapsamlı bir tartışma konusu olmuş ve genel bir ilgi oluşturmuştur. AİHM, Bay Gündüz'ün ifadelerinin, şiddete çağrı ya da dini hoşgörüsüzlük temelinde "nefret söylemi" olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır. **10. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Örneğin bkz:

[W.P. ve Diğerleri - Polonya davası](#) (kabul edilebilirlik kararı), no. 42264/98, 2.09.2004.

Hizb Ut-Tahrir ve Diğerleri - Almanya davası (no. 31098/08)

19.06.2012 Kabul edilebilirlik kararı

Bu dava, İslami olmayan devletlerin yıkılıp yerlerine İslami Hilafetin kurulmasını savunan bir İslami derneğin faaliyetlerinin Almanya'da yasaklanmasıyla ilgiliydi.

AİHM, oy çokluğuyla başvurunun **kabul edilemez** olduğunu ilan etmiştir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17. Maddesi uyarınca (hakları kötüye kullanma yasağı) Sözleşmede belirtilen hakların herhangi birini yok etmeyi amaçlayan bir faaliyete katılma hakkının Sözleşmeden çıkarılamayacağını belirtmiştir. Dolayısıyla söz konusu dernek, 11. Maddeye (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) dayanarak faaliyetlerinin yasaklanması hakkında şikayette bulunma hakkına sahip değildir.

İnkarcılık

Garaudy - Fransa davası (no. 65831/01)

24.06.2003 Kabul edilebilirlik kararı

İsrail Mitler ve Terör (Les Mythes fondateurs de la politique israélienne) adlı kitabın yazarı olan Roger Garaudy, insanlığa karşı suçların varlığını reddetme, bir grubun (bu durumda Yahudi toplumu) alenen kötülenmesi ve ırksal nefrete teşvik suçlarından mahkum olmuştur. Bay Garaudy, ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini savunmuştur.

AİHM, başvuranın ifadelerinin muhtevasının Yahudi soykırımının reddine vardığını değerlendirerek "insanlığa karşı suçların reddinin, Yahudilerin ırksal olarak aşağılanmasının ve onlara karşı nefreti kışkırtmanın en ciddi biçimlerinden biri" olduğuna işaret etmiştir. Açık bir şekilde ortaya konulmuş tarihsel olayların varlığının inkar edilmesi, bilimsel ya da tarihsel araştırma oluşturmamaktadır; asıl amaç, Nasyonal Sosyalist rejimi geri döndürmek ve kurbanların kendilerini tarihi çarpıtmakla suçlamaktır. Bu tür eylemler, Sözleşmenin savunduğu temel değerlere açık biçimde aykırı olduğu için Mahkeme 17. Maddeyi devreye sokmuş ve Bay Garaudy'nin 10. Maddeden yararlanamayacağına hükmetmiştir. Başvuru **kabul edilemez** ilan edilmiştir.

Lehideux ve Isorni - Fransa davası (no. 24662/94)(*)

23.09.1998

Marie-François Lehideux ve Jacques Isorni, Le Monde gazetesinde yayınlanan bir yazı yazmış ve bu yazılarında Marshal Pétain'i iyi bir açıdan göstermiş ve Pétain'in Nazi rejimiyle işbirliği politikasını gizlemişlerdir. Bu yazının sonunda okuyucular Marshal Pétain'in hatırasını savunmak, davasının yeniden açılmasını sağlamak, Pétain'i ölüm cezasına mahkum eden 1945 tarihli mahkeme kararının ve medeni haklardan mahrum bırakılmasının iptalini sağlamak ve Pétain'in eski haline iadesini mümkün kılmak üzere kurulmuş olan iki derneğe yazı yazmaya davet edilmişlerdir. Direnişin Eski Üyeleri Ulusal Derneği (National Association of Former Members of Resistance) tarafından yapılan başvuru sonrasında iki yazar, alenen savaş suçlarını ve düşmanla işbirliği suçlarını savunmaktan mahkum olmuştur. Başvurucular, ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, yazarlar söz konusu metni kendi adlarına değil, yasal olarak teşkil edilmiş iki dernek namına yazdıkları ve söz konusu şahıs kadar Nazi yanlı politikaları övmedikleri için yazının tartışmalı olsa bile inkarcı olarak düşünülmemeyeceğini değerlendirmiştir. Son olarak AİHM, yazıda bahsi geçen olayların 30 yılı aşkın bir süre önce meydana geldiğini ve "zaman aşımı dolayısıyla bu tür ifadeler günümüzde gösterilecek sertliğin on-yirmi yıl öncesinde gösterilecek sertlik kadar güçlü olması gerekmediğini" kaydetmiştir. Dolayısıyla AİHM, **10. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Karar sonrası alınan önlemler: Sözleşmenin ve AİHM içtihatlarını Fransız hukukundaki yerini dikkate alan Fransız mahkemeleri, işbirlikçilik suçlarının alenen savunulması suçunun, Lehideux ve Isorni davasındaki AİHM tarafından dile getirildiği üzere ifade özgürlüğü hakkına gerekli saygıyı göstermek suretiyle kovuşturulacağı taahhüdünde bulunmuştur.

Ayrıca bkz:

[Honsik - Avusturya davası](#), no. 25062/94, 18.10.1995 – Nasyonal Sosyalizm idaresi altında toplama kamplarındaki gaz odalarında soykırım suçu işlendiğini inkar eden yayın.

[Marais - Fransa davası](#), no. 31159/96, 24.06.1996 – "iddia edilen gaz odalarında imhanın" bilimsel olarak imkansız olduğunu göstermeyi amaçlayan bir dergi yazısı.

Totaliter doktrin temelli söylem**İslami köktencilik****Refah Partisi ve Diğerleri - Türkiye davası (no. 41340/98, 41342/98, 41343/98 ve 41344/98)**

13.02.2003

1998 yılında Refah Partisi, "laiklik karşıtı eylemlerin odağı" olduğu gerekçesiyle kapatılmış ve parti lideri ve üyelerinin birtakım eylem ve ifadelerinin, Şeriat kanunlarının getirilmesi ve teokratik bir rejim kurulması gibi partinin bazı

hedeflerinin demokratik toplumun gerekleriyle uzlaşmaz olduğuna karar verilmiştir. Partinin bazı üyeleri, dernek kurma özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

AİHM, Refah Partisinin eylem ve ifadelerinin, Şariat temelli bir rejim kurma şeklinde uzun yıllardan beri devam eden bir politikası olduğunu ve partinin bu yolda şiddet kullanımını da hariç tutmadığını tespit etmiştir. AİHM'e göre Refah Partisinin planlarını eyleme dökmek için bulduğu fırsatlar, demokrasi açısından yakın bir tehlike oluşturmuş ve partinin kapatılmasını haklılaştırmıştır. Sonuç olarak, AİHM **11. Maddenin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

AİHM prensip olarak, totaliter doktrinlerden esinlenen ya da demokratik düzene tehdit oluşturan fikirleri ifade eden ve totaliter bir rejimin ihyasını sağlamaya yönelik olan başvuruları Sözleşmenin değerlerine aykırı oldukları gerekçesiyle kabul edilemez ilan edecektir.

(Neo-)Nazizm; Nasyonal Sosyalizm: [Almanya Komünist Partisi - Almanya Federal Cumhuriyeti davası](#), no. 250/57, 20.07.1957; [B.H; M.W; H.P; G.K. - Avusturya davası](#), no. 12774/87, 12.10.1989.

Milliyetçilik (Kürt) : [Medya FM Reha Radyo ve İletişim Hizmetleri A.Ş. - Türkiye davası](#), no. 32842/02, 14.11.2006.

Siyasal söylem

Faruk Temel - Türkiye davası (no. 16853/05) (*)

01.02.2011

Yasal bir siyasal partinin başkanı olan Faruk Temel, partisinin bir toplantısı sırasında basın mensuplarına verdiği beyanatında Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'a müdahalesini ve bir terör örgütü liderinin hücre hapsinde tutulmasını eleştirmiştir. Ayrıca polis nezaretine alınan kişilerin ortadan kaybolmasını da eleştirmiştir. Konuşmasının ardından Bay Temel, alenen şiddet ve diğer terör yöntemlerinin kullanımını savunduğu gerekçesiyle propaganda yapmaktan mahkum olmuştur. Bay Temel ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini savunmuştur.

AİHM, başvuranın siyasal bir aktör ve muhalefetteki bir siyasal partinin bir üyesi olarak konuştuğunu ve toplumda genel ilgi gören birtakım konularda partisinin görüşlerini sunduğunu kaydetmiştir. AİHM, Temel'in konuşmasının genel hatlarıyla başkalarını şiddet kullanımı, silahlı direniş ya da isyana kışkırtmadığı ve nefret söylemine varmadığı görüşünü benimsemiştir. Sonuç olarak, AİHM **10. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Otegi Mondragon - İspanya (no. 2034/07)

15.03.2011

Solcu Bask ayrılıkçı meclis grubunun sözcüsü olan Otegi Mondragon bir basın toplantısı sırasında bir Bask gazetesinin (ETA ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle)

kapatılmasına ve polis operasyonu sırasında tutuklanan kişilerin uğradığı iddia edilen kötü muameleye göndermede bulunmuştur. Konuşmasında İspanya Kralına "İspanyol silahlı kuvvetlerinin yüce başkanı, başka bir ifadeyle işkencecileri komuta eden, işkenceyi savunan ve monarşik rejimini işkence ve şiddet yoluyla insanlarımızı dayatan kişi" olarak seslenmiştir. Bay Mondragon, Krala karşı ağır hakaret suçundan hapis cezası almıştır. Başvurucu ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

AİHM, söz konusu ifadelerin Krala karşı kişisel bir saldırı olmadığını ve Kralın kişisel yaşamı ya da kişisel onurunu ilgilendirmediği tespitini yapmıştır. Söz konusu ifadeler sadece Kralın, devletin ve başvurana göre gazete editörlerine işkencede bulunan güvenlik kuvvetlerinin başı ve sembolü olarak kurumsal sorumluluğuna ilişkindir. AİHM ayrıca Bay Mondragon'un siyasal açıklamalarının, İspanyol güvenlik kuvvetlerinin terörle mücadelede işkence yapıp yapmadıkları konusunda daha geniş katımlı bir toplumsal tartışmaya katkıda bulunduğunu ve dolayısıyla da toplumsal ilgiyi çeken bir konuya değindiğini de kaydetmiştir. Sonuç olarak AİHM, **10. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Ayrıca bkz:

[Erbakan - Türkiye davası](#), no. 59405/00, 6.07.2006 – siyasi yoldan halkı açık bir şekilde dini, ırksal ve bölgesel farklılıklar temelinde nefret ve düşmanlığa kışkırtmak ile ilgilidir.

Anayasaya aykırı/milliyetçi nefret söylemi

Derdest dava

Beleri ve Diğerleri - Arnavutluk davası (no. 39468/09) - Maddi olaylara ilişkin açıklama

Başvuru 23 Haziran 2009 tarihinde yapılmış ve Hükümete Mayıs 2010 tarihinde bildirilmiştir.

Başvuranlar, Arnavutluk'ta Yunanca konuşan bir azınlığa mensup olduklarını iddia etmektedirler. 2003 yerel seçimleri sırasında adaylardan birine destek vermek amacıyla Yunan bayrakları taşıyıp slogan atarak gösteride bulunmuşlardır. Arnavutluk makamları tarafından, milliyetçi nefreti kışkırtma ve Devleti ve sembollerini aşağılama suçlarından haklarında dava açılmıştır. Başvuranlar ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Dink - Türkiye (no. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09) 14.09.2010

Ermeni kökenli Türk gazeteci Fırat (Hrant) Dink, Ermeni kökenli Türk yurttaşlarının kimliği hakkında birtakım makaleler yayınlamıştır. Özellikle Ermenilerin 1915 soykırımının mağdurları olarak konularının tanımlanması konusunda takıntılı oldukları, ama Türklerin bu ihtiyaca karşı duyarsız kaldıklarını, bunun da Ermenilerin çektiği travmaları açıkladığını iddia etmiştir. Ayrıca Ermeni

diasporasının ülkeyle bağlarının güçlendirilip daha sağlıklı bir Ermeni kimliği oluşturulması gerektiği fikrini de dile getirmiştir. Bay Dink'in ifadeleri, aşırı milliyetçi gruplar arasında hızla yayılan bir tepki oluşturmuştur. "Türklüğü" (Türk kimliğini) aşağılamaktan suçlu bulunmuştur. Yaklaşık bir buçuk yıl sonra aşırı milliyetçiler tarafından öldürülmüştür. Ölümünden sonra ailesinin yaptığı başvuruda yer alan şikayetler arasında ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiası da yer almıştır.

AİHM temel olarak Türk mercilerinin Bay Dink'in hayatını koruma konusunda yetersiz kaldığını tespit etmiştir. Kendisinin ifadelerine bakılacak olursa bir gazeteci sıfatıyla genel olarak toplumda ilgi gören bir konuda yazı yazıp tarihi bir olguyu ortaya koymaya çalışmıştır. AİHM, Bay Dink'in Türk Devletinin Ermeni soykırımını kabul etmemesine yönelik eleştirileri nedeniyle Türk yargı organlarının kendisine karşı suçlamalarda bulunmak suretiyle Bay Dink'i dolaylı olarak cezalandırdığını ve böylelikle Bay Dink'in ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğini kaydetmiştir. Sonuç olarak AİHM, **10. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Yurttaş Birliği "Radko" & Paunkovski - "Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti" davası, (no. 74651/01)

15.01.2009

Resmi olarak tescil olmuş olan ve (60 yıldan fazla Makedonya Kurtuluş Hareketinin liderliğini yapmış olan) Ivan Mihajlov-Radko'nun adını alan "Radko" isimli bir yurttaş birliği daha sonra "Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti" yetkilileri tarafından feshedilmiştir. Yetkililer, Birliğin Makedonyalıların Bulgar kökenleri konusunda faşist fikirler savunmak suretiyle Makedonyalıların kimliğini inkar ettiğini değerlendirmiştir. Bunun da anayasal düzene aykırı olduğu ve milliyetçi ya da dini nefret ve hoşgörüsüzlüğü teşvik edeceği düşünülmüştür. Birlik ve başkanı Bay Paunkovski dernek kurma özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

AİHM, derneğin adının nüfusun çoğunluğu tarafından olumsuz şekilde algılanan bir şahsiyetten alınmasının tek başına kamu düzenine karşı açık ve yakın tehlike olarak değerlendirilemeyeceğini ve dolayısıyla bunun Birliğin kapatılmasına bir gerekçe olarak kabul edilemeyeceği tespitini yapmıştır. Ayrıca Birliğin, düşmanlığı savunduğunu ya da anayasal düzeni yıkma imkanı olan şiddete dayalı yöntem ya da yöntemlerin kullanılmasını amaçladığını gösteren herhangi bir kanıt da mevcut değildir. Birliğin ülke tarihine ilişkin yorumunun birçok kişiyi şok etme potansiyeli taşıdığını kabul etmekle birlikte AİHM, bunun demokrasinin kurallarına karşı bir saldırıya ya da şiddetin alenen savunulmasına varmadığını ve Birliğin kapatılmaması gerektiğini değerlendirmiştir. Dolayısıyla AİHM, **11. Maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Sürek - Türkiye davası (no.1) (no. 26682/95) (*)

8.07.1999

Kamil Tekin Sürek, Türkiye'nin güneydoğusunda yetkililerin askeri eylemlerini şiddetle kınayan ve onları bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi veren Kürtleri acımasızca bastırmakla suçlayan iki okur mektubunu yayınlayan haftalık bir derginin sahibidir. Başvuran, "Devletin bölünmezliğine karşı propaganda

yapmaktan ve insanları kin ve düşmanlığa sevk etmek" suçundan mahkum olmuştur. Bay Sürek ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini savunmuştur.

AİHM, suç konusu mektupların kanlı bir intikam çağrısına vardığını ve mektuplardan birinin kişilerin adlarını açıkça vererek bunlara karşı nefreti kışkırttığını ve bu kişileri fiziksel şiddet riskine maruz bıraktığını tespit etmiştir. Bay Sürek mektuplarda ifade edilen görüşlerle kendini şahsen ilişkilendirmese de bu mektupların yazarlarına şiddet ve nefreti tahrik etmelerine yarayan bir araç sağlamıştır. AİHM, derginin sahibi olarak bilgilerin toplanması ve halka yayılması bağlamında derginin yayın ve gazetecilik personelinin üstlendiği "görev ve sorumluluklara" dolaylı olarak tabi olduğunu ve bu sorumlulukların çatışma ve gerginlik durumlarında daha büyük önem arz ettiğini göz önünde bulundurmıştır. Sonuç olarak AİHM **10. Maddenin ihlal edilmediğine** karar vermiştir.

Ayrıca bkz:

[Partidul Comunistilor \(Nepeceristi\) ve Ungureanu - Romanya davası](#), no. 46626/99, 3.02.2005 – Komünist doktrin temelinde Devlet kurma tehlikesi gerekçesiyle bir siyasal partiyi özel sicile kaydetmeme.

[Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden - Bulgaristan davası](#), no. 29221/95 ve 29225/95, 2.10.2001 – toplantıları kamu düzenine olası bir tehdit oluşturduğu gerekçesiyle bir partinin anayasal düzene aykırı ilan edilmesi ve kapatılması.

[Sidiropoulos ve Diğerleri - Yunanistan davası](#), no. 57/1997/841/1047, 10.07.1998 – kurulduktan sonra ülkenin toprak bütünlüğü, ulusal güvenlik ve kamu düzenini sarsmaya yönelik faaliyetlerde bulunabileceği gerekçesiyle bir derneğin tescil edilmesine izin vermeme.

Ek okuma

Avrupa Konseyinin "nefret söylemi" sorununa ilişkin belgeleri mevcuttur:

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin "nefret söylemi" hakkındaki [R 97 \(20\) numaralı Tavsiye Kararı](#)
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin dinleri dolayısıyla kişilere karşı işlenen kutsal değerlere hakaret, dini hareketler ve nefret söylemi hakkındaki [1805 \(2007\) numaralı Tavsiye Kararı](#)
- Venedik Komisyonunun kutsal değerlere hakaret, dini hakaretler ve dini nefrete tahrik konusundaki [çalışması \(406/2006\)](#)
- Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonunun (ECRI) ırkçılık ve ırk ayrımcılığıyla mücadeleyle yönelik ulusal mevzuat hakkındaki [7 numaralı Genel Politika Tavsiye Kararı](#)
- [İnsan Hakları Sorunu Komiseri tartışma belgesi: Etnik gazetecilik ve insan hakları](#)
- Nefret söylemi kılavuzu⁶

⁶ Anne Weber'in "Nefret söylemi kılavuzu," *Avrupa Konseyi Yayınları*, 2009, ISBN 978-92-871-6614-2. Bu kılavuz, neyin nefret söylemi olarak değerlendirilebileceğini irdelemekte ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarında uyguladığı kriterler hakkında karar

- [Avrupa Konseyi Bilgi notu 4 "Nefret söylemi"](#)

Basın irtibat: echrpress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08

AİHM'in basın bildirilerine aşağıdaki adresten üye olabilirsiniz (RSS akışı):
<http://echr.coe.int/echr/rss.aspx>

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)

alıcılar, uzmanlar ve tüm topluma yol göstermeyi amaçlamaktadır.